

Oponentní posudek

Disertační práce: *Rozvíjení nonverbální tvořivosti v oblasti základů technického zobrazování*

Doktorand: PaedDr. Bedřich Veselý

Školitel: Doc. Ing. Milan Křenek, CSc.

Oponent: *Doc. PaedDr. Jiří Nikl, CSc.*

Posuzovaná disertační práce obsahuje 181 stran odborného textu, mimořádně rozsáhlý výčet literárních pramenů i publikovaných prací autora a obdobně rozsáhlé přílohy. V rozporu s tvrzením na s. 101 není doložen CD-ROM, takže jeho obsah není možno posoudit.

1 Pojetí disertační práce a aktuálnost zvoleného tématu

Problematika rozvíjení kreativity, která je obecně předmětem předložené disertační práce, patří trvale k *vysoce aktuálním tématům* činnosti psychologie a moderní pedagogiky. Proto se v proklamovaném pojetí autora jedná o sondu, zaměřenou *společensky žádoucím směrem*, do specifické oblasti rozvíjení *nonverbální tvořivosti v kontextu technické tvořivosti studentů*.

Doktor Veselý studuje problematiku rozvíjení schopnosti kreativity v oblasti základů technického zobrazování, v zorném úhlu zvyšování efektivity výuky v odborných předmětech technického charakteru na středních školách. Toto zaměření se jeví promyšlené, s ohledem na autorovo teoretické zázemí i zkušenosti z pedagogických aktivit.

2 Vymezení cílů disertační práce a jejich splnění

Autor jako hlavní cíl vytyčil

- „pokusně prověřit v praxi metodicky nový způsob výuky vybraných segmentů základů technického zobrazování, který systematicky a plánovitě rozvíjí **nonverbální kreativitu** (zvýraznil oponent) žáků, a to zejména v oblasti prostorové představivosti. Výzkumným cílem práce je ověření výukového systému ve vyučovací praxi a zjištění jeho účinnosti.“ (s.16)

Tento hlavní cíl následně upřesňuje stanovením řady dílčích subcílů teoretické i praktické části práce.

„Teoretická část:

- zmapovat oblast **kreativity** (zvýraznil oponent) rešerší dostupných pramenů,
- zjištěné skutečnosti analyzovat a systematicky utřídit,
- na základě prostudovaných pramenů vymežit pojem **tvořivost**, zabývat se možnostmi zvyšování **tvořivosti a formulovat základní podmínky pro rozvíjení tvořivosti** (zvýraznil oponent),
- na základě analýzy všech zjištěných faktů navrhnout směr, metody a postup pro splnění cílů práce.

Empirická část:

- pokusit se o vytvoření účinného systému podporujícího **rozvoj technické tvořivosti** (zvýraznil oponent), a to především v oblasti prostorové představivosti žáků,
- pomocí navržených vyučovacích postupů **předběžně ověřit** v některé konkrétní, vhodně zvolené oblasti výuky jejich efektivity v edukační praxi, na různých úrovních a typech škol,

- zjistit na kterém typu a stupni školy je nácvik podle navrženého systému neúčinnější,
- navrhnout způsob ověřování účinnosti vytvořeného systému a zvolit vhodnou metodiku výzkumu,
- prověřit některé druhotné faktory a souvislosti, které provází užití navrženého systému a významně ovlivňují edukační realitu.“ (s.17)

Vytčené dílčí cíle nejsou kompatibilní s názvem disertační práce, který zní „Rozvíjení **nonverbální tvořivosti**“ (zvýraznil oponent) v oblasti základů technického zobrazování“, ani s hlavním cílem, proklamujícím zkoumání problematiky **nonverbální kreativity**.

Z výčtu subcílů je zřejmé, že autor si vytyčil v rámci cíle teoretické části zkoumat tvořivost **obecně**, v praktické části zkoumat specifickou **technickou tvořivost a její rozvoj**.

Pojem **nonverbální tvořivost** a fenomén **rozvíjení nonverbální tvořivosti**, jejichž rozpracování mělo být dle hlavního cíle i názvu práce východiskem i výsledkem disertační práce, se z práce, z jejího obsahu vytratily. Nejsou dokonce zahrnuty ani v klíčových slovech, jejich rozbor absentuje v teoretických kapitolách.

V této souvislosti je závažnou i skutečnost, že **resumé nevyjadřuje podstatu obsahu předložené práce**. První věta resumé „Práce se zabývá problematikou rozvíjení nonverbální tvořivosti žáků...“ **neodráží stav předložené práce**, protože ta se zabývá širokým zkoumáním fenoménů **tvořivost a technická tvořivost**, ne **rozvíjením specifické schopnosti - nonverbální tvořivosti**.

Obdobně druhý odstavec resumé „část empiricko výzkumná... zabývá se stavem a možnostmi ... tvořivosti žáků na základní a zejména na škole střední“ **nevyjadřuje věrně obsah empirické části**, protože výzkum na **základních školách** je zmíněn jen poznámkou - **není součástí disertační práce**, dále oproti charakteristice resumé je navíc věnována celá podkapitola 15.2.1 popisu sondy v oblasti tvořivosti na **vysokých školách** (s.97). Pokus o vědeckou argumentaci zahrnuje tedy pouze výzkum středoškoláků. Proto i podcíl „zjistit, na kterém typu a stupni školy je nácvik podle navrženého systému neúčinnější“ **nebyl v rámci této disertace naplněn**.

Ze všech výše uvedených důvodů se obsah disertační práce míjí s premisou ve smyslu názvu práce a jejího hlavního cíle – **rozvíjení nonverbální tvořivosti**.

Proklamovaného cíle disertační práce nebylo dosaženo.

3 Zvolené metody zpracování disertace

V **teoretické části** autor **mapuje**, na základě obsahové analýzy a komparace reprezentativních pramenů domácích i zahraničních, současný stav znalostí o **obecné problematice tvořivosti, kreativity**. Rozsáhlý úvod zbytečně glosuje dále detailně rozpracovávanou problematiku obecné tvořivosti, a naopak, stejně jako celý text teoretické části, **explicitně nezahrnuje** problematiku **nonverbální tvořivosti a jejího rozvoje**. Možná právě odtud vyplývá autorova inertnost, necitlivost v celé disertační práci k zaměření jejího obsahu **dle hlavního cíle**.

Odhlédneme-li od neschopnosti autora sledovat hlavní cíl, oceňuji jeho sečtělou a snahu o postihnutí výchozího širokého rámce fenoménu **kreativita**, a to jak z pohledu psychologického, tak pedagogického.

Naopak, v teoretické části nepřekročil zenit obecné roviny problematiky kreativity. Negativně působí i řada deklarativních tvrzení, nevyplývajících z autorových výzkumů, nedoložená odkazy na zdroje (např. podkap.2.2 s.21, s.59 n, s.83, s.85 aj. - viz poznámky oponenta v disertační práci).

odkazy na zdroje (např. podkap. 2.2 s. 21, s. 59 n, s. 83, s. 85 aj. - viz poznámky oponenta v disertační práci).

Autor v teoretické části nerozpracoval složitou cílovou problematiku nonverbální tvořivosti a procesu jejího rozvíjení.

To nutně nachází odraz v empirické části disertační práce. Protože chybí teoretické zázemí vymezení obsahu, charakteristik a vazeb fenoménů *nonverbální tvořivosti a rozvoj nonverbální tvořivosti*, autor se výzkumem těchto jevů **de facto nezabývá**. Výzkumné problémy a hypotézy se týkají charakteristik *Kreativita obecně*. Tyto charakteristiky však v rámci disertační práce **nebyly explicitně dány do vztahu s nonverbální kreativitou a jejím rozvojem**. K cílům práce se proto vztahují sekundárně, možná v rámci subcíle „prověřit některé druhotné faktory a souvislosti, které provází užití navrženého systému a významně ovlivňují edukační realitu“ (s. 17).

Protože autor nedoložil deklarovaný CD-ROM, nelze se odpovědně vyjádřit k problematice „vytvoření účinného systému podporujícího rozvoj technické tvořivosti (zvýraznil oponent), a to především v oblasti prostorové představivosti žáků“ (s. 17). To proto, že popis tohoto systému je v předloženém textu jen kusý, povšechný. Proto nelze objektivně posoudit, nakolik se jedná o **s y s t é m rozvíjení n o n v e r b á l n í kreativity**.

Odhlédneme-li od výše uvedených fatálních nedostatků, z hlediska formálního hodnocení realizace výzkumu autor prokazuje znalost metodologie výzkumu, konstrukce projektů, výzkumných metod i metod statistického zpracování dat a jejich vyhodnocení.

4 Stanovisko k výsledkům disertační práce a původnímu konkrétnímu přínosu

Konkrétním výsledkem teoretické části práce je zmapovaná situace v oblasti obecných psychologických a pedagogických aspektů kreativity. Protože však teoretická část **není v souladu s názvem práce a hlavním cílem, teoretická ani empirická část nepřinesly výsledky v očekávané rovině rozpracování problematiky schopnosti nonverbální tvořivosti.**

Teoretické a praktické části lze přiznat jistý význam v rovině cílů posunutých k obecnosti, v rovině příspěvku k sumarizaci poznatků o fenomenu kreativity v kontextu zvýšení efektivity výuky (**ne však cílových fenoménů nonverbální kreativity a jejího rozvoje**), a ve faktu, že autor upozornil na možnost a nutnost výcviku žáků v kreativních operacích.

5 Vyjádření k systematičnosti, přehlednosti, formální úpravě a jazykové úrovni disertační práce

Disertační práce není konzistentní z hlediska názvu, hlavního cíle a obsahu, čímž se diskvalifikuje.

Do klíčových slov autor nezařadil bázové výrazy *nonverbální tvořivost a rozvíjení nonverbální tvořivosti*, ani je specificky nerozpracovává v teoretické a praktické části práce.

Teoretická část zahrnuje kapitoly *Návrh celkové koncepce práce a její struktury, Úvod do problematiky tvořivosti, Tvořivost v historických souvislostech, Vymezení pojmu tvořivost, Struktura intelektu, Další oblasti a aspekty související s rozvojem tvořivosti a intelektu, Tvořivost a výchovně vzdělávací proces, Výchova k tvořivosti v širších souvislostech, Faktory*

ovlivňující výchovu k tvořivosti, Poznatky spjaté s rozvíjením tvořivosti, Doporučení a zásady pro rozvoj tvořivosti, Zkušenosti s aplikací tvořivých přístupů v praxi, Pojetí prokreativně zaměřené výuky u nás.

Empirická část práce začíná *Úvodem do empirické části*, pokračuje podkapitolami *Předvýzkum a Výzkum*.

Teoretická a empirická část na sebe logicky navazují, jsou komplementární, ale rezonují jen se subcílí, které **nejsou zcela kompatibilní s názvem a hlavním cílem práce**.

Jazyk disertace je odborníkům z oblasti psychologie a pedagogiky srozumitelný. Přesto je práce obtížně čtivá, pokud čtenář sleduje linii aspektů vytčeného hlavního cíle, protože ty v práci marně hledá.

V disertační práci jsem našel 2 gramatické hrubky ve shodě podmětu s přísudkem (s.18;14.ř. od spodu, s.72; 3.ř. od spodu) a řadu chybně oddělených vložených vět (viz část oprav v disertační práci). Práci by prospěla jazyková kontrola specialistou v oblasti mateřského jazyka.

6 Vyjádření k publikacím autora

Dr. Veselý prokazuje bohatou, mnohaletou publikační činnost, jak bez spoluautorů, tak ve spoluautorství. Téměř všechny se prvoplánově nebo druhoplánově obsahově vztahují k problematice kreativity.

7 Závěr

Pro nedosažení hlavního cíle n e d o p o r u č u j i předloženou disertační práci PaedDr. Bedřicha Veselého „Rozvíjení nonverbální tvořivosti v oblasti základů technického zobrazování“ k obhajobě.

V Hradci Králové 18.8.2008

Doc. PaedDr. Jiří Nikl, CSc.